

studeni 2023.

Pohod

ISSN 2706-5197

broj 16.

TROMJESEČNIK UDRUGE HRVATSKA ZA ŽIVOT

www.hrvatskazazivot.com

U ovome broju:

ŽIVOT NA FILMU

Ante Čaljkusić:

Izvorno filmsko djelo
zrcali stvarni život

REPORTAŽA

Ivan Trpimir Lozić
i Maro Drobnić:

Na setu filma *Loveći Teslu*

PRO-LIFE CRTICA

Pere Eranović:

Želim život

INTERVJU

Lovre Jakšić:

Kiparstvo igra veliku ulogu
u izgradnji kulture života

FESTIVAL ŽIVOTA

Renato Gunjević:

Pokret za život na otoku
Krku buja i raste

KAZALIŠTE I POBAČAJ

prof. dr. sc.

Sanja Nikčević:

Život onog najmanjeg
u suvremenoj drami

BESPLATAN PRIMJERAK

Ovaj tromjesečnik dar je zajednici
za izgradnju kulture života.

40 DANA
ZA ŽIVOT

Uvodna riječ predsjednika udruge »Hrvatska za Život«

Jedna je žena po peti put zatrudnjela. Suprug ju je prisiljavao na pobačaj. Savjetovali smo joj da se na određeno vrijeme udalji od svoje obitelji dok oboje ne dođu k sebi, posebice on. Otišla je. Osigurali smo joj smještaj. A on... Počeo je shvaćati što se dogodilo.

»Doći k sebi« je biblijski pojam koji je, prema tumačenju nekih teologa, puno dublji od smirivanja emocija ili vraćanja iz nesvijesti u svijest. Oduševilo me kako je poljski svećenik Augustyn Pelanowski približio ovaj pojam okupljenima na jednoj duhovnoj obnovi. Jednostavno rečeno, riječ je o vraćanju vlastitoj biti, vraćanju sebi samome onakvom kakvog te Bog želio, sazdao.

Isusova riječ učenicima da je Sotona svim silama navalio na njih očitovala se u Judinoj izdaji, Petrovoj zataji, bijegu učenika i drugim nama nevidljivim i

neopipljivim stvarima. Sagriješili su, odlutali, razočarali, zakazali. Ali Kristova zaključna misao Petru: »Kad dođeš k sebi, okupit ćeš svoju braću«, ukazuje na vraćanje svojoj biti, odnosno Bogu.

Isusova prisposoba o starijem i mlađem bratu približuje veličanstvenu snagu Božjeg milosrđa nakon što mlađi brat dođe k sebi i duboko se pokaje, što se posebno očituje u molbi da ga Otac prihvati kao jednog od slugu. Istinsko vraćanje sebi samome odražava poniznost, poniznost Bogu milu i ugodnu.

Tako je i gore spomenuti otac shvatio što bi zapravo učinio ubojstvom djeteta. Ubio bi i dijete i suprugu i odnos koji ima s već rođenom djecom. Zatražio je oprost i zamolio je da im se vrati. Pomirili su se i tako postigli životnu radost i duševni mir.

Slično je bilo i s mladićem koji je prisiljavao svoju djevojku na pobačaj, njezina obitelj također. Bila je izbačena iz kuće, a mi smo joj osigurali smještaj. On se pokajao i zatražio oprost. Nakon nekog vremena su se vjenčali. Danas im kći ide u drugi razred osnovne škole; imaju još jedno dijete. Kakav blagoslov!

Pedeset posto pobačaja sigurno se ne bi dogodilo da otac djeteta prihvati odgovornost i stane uz dijete i njegovu majku. Velik broj pobačaja ne bi se događao i da su ginekolozi više i zauzetije angažirani u obrani života. Očito je da tijekom studiranja nisu poučavani o tome da život kao takav ima i svoju duhovnu dimenziju i da je Bog taj koji dijete daruje roditeljima, ne zato da oni s tim darom mogu činiti što ih je volja, nego zato da ga odgovorno i s ljubavlju čuvaju, podižu i štite. A da bi to mogli uspješno činiti, potrebna im je i naša pomoć, svakoga od nas posebno, i društva u cjelini.

Odgovorni smo dakle svi za svaki ljudski život od začeca i o nama također ovisi hoće li se to maleno i nevino, a ugroženo, Božje stvorenje roditi ili ne. Neka nas svijest o toj odgovornosti ohrabruje i potiče u borbi za prelazak iz tame smrti u svjetlo života, kao što čitamo u Iz 9, 1-2: »Narod koji je u tmuni hodio svjetlost vidje veliku; one što mrklju zemlju obitavahu svjetlost jarka obasja.«

Ante Čaljkušić

Pohod: magazin za život, tromjesečnik udruge »Hrvatska za Život«

Studeni 2023. - 16. broj

Izdavač: Hrvatska za Život, Đorđićeva 6, 10 000 Zagreb

Glavni urednik: dr. sc. Krunoslav Puškar

Članovi uredništva: Ante Čaljkušić, Lidija Dugan, Petra Milković i Marija Šošić

Autori: Ante Čaljkušić, Pere Eranović, Renato Gunjević, Lovre Jakšić, Ivan Trpimir Lozić i Maro Drobnić, prof. dr. sc. Sanja Nikčević

Grafička obrada: Petar Krešimir Čavar

Programiranje: Mladen Abaz

Fotografija na naslovnici: Dareios Photography/Dario Zürchauer

Pretplata 40danazazivot@gmail.com
na časopis: ili 091 724 1044 (Dijana)

Zabranjeno je svako umnažanje, objavljivanje i distribuiranje cijelog ili dijela ovog časopisa bez dozvole uredništva.

Donacija za udruhu »Hrvatska za Život« - IBAN: HR48 2340 0091 1106 9825 3
(za inozemstvo: SWIFT PBZGHR2X)

U ovome broju:

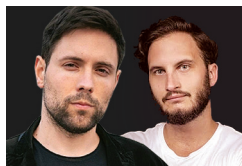
ŽNF

3-4

ŽIVOT NA FILMU

Ante Čaljkusić:

Izvorno filmsko djelo zrcali stvarni život

R

5-6

REPORTAŽA

Ivan Trpimir Lozić
i Maro Drobnić:

Na setu filma *Loveći Teslu*

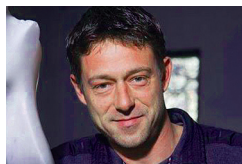
PLC

7-8

PRO-LIFE CRTICA

Pere Eranović:

Želim život

I

INTERVJU

Lovre Jakšić:

Kiparstvo igra veliku ulogu u izgradnji kulture života

FŽ

11-12

FESTIVAL ŽIVOTA

Renato Gunjević:

Pokret za život na otoku Krku buja i raste

KIP

13-14

KAZALIŠTE I POBAČAJ

prof. dr. sc. Sanja Nikčević:

Život onog najmanjeg u suvremenoj drami

Riječ glavnog urednika

»Kultura života« poznata je sintagma koju je iskovao sv. papa Ivan Pavao II., a koja se često koristi u pokretu za život. Naime, mi zagovornici prava na život nerijetko volimo reći da nam je životna misija upravo izgradnja kulture života, no što bi to zapravo značilo?

Izgradnja kulture života znači koristiti se snagom vjere, svjedočanstvom našeg života i našim darovima kako bismo osvijestili lokalnu zajednicu o ljepoti svakog ljudskog života, bez obzira na stupanj njegova razvoja, i o nužnosti njegove zaštite, od začeca do prirodne smrti.

Osvješćivanje lokalne zajednice može biti raznoliko, a ono podrazumijeva: tribine i predavanja, istupanje u medijima, molitvene kampanje, igrane i dokumentarne filmove, spotove i glazbene albume, knjige i molitvenike, časopise, promotivne materijale, marijanske procesije i križne putove, jerihonska bdjenja, utrke itd., a sve sa zajedničkim nazivnikom: za život. Sve to može dati čvrste temelje i jasne sadržaje kulturi života kojima ćemo se ne samo oduprijeti kulturi smrti, kako je naziva isti sv. papa, nego je u konačnici i pobijediti.

Neki od tih čvrstih temelja i jasnih sadržaja donose se u ovome, 16. broju *Pohoda*. Pomno odabrani članci prikazuju kako svatko od nas može, na temelju darova koje mu je Bog darovao, odnosno svojim životom, izgrađivati kulturu života i na neki način ugraditi sebe u tu živu i čvrstu Crkvenu građevinu. Dragi čitatelji, krajnje je vrijeme da odlučimo kako možemo osobno izgrađivati kulturu života. Ako ne izgrađujemo kulturu života, izgrađujemo kulturu smrti.

»To obzorje svjetla i tame sve nas mora učiniti svjesnima da se nalazimo pred golemim i dramatičnim sukobom između zla i dobra, između smrti i života, između "kulture smrti" i "kulture života". Nalazimo se ne samo "ispred" nego smo nužno "usred" tog sukoba; svi smo uključeni i svi smo sudionici s neizbježnom odgovornošću *da se bezuvjetno odlučimo u korist života*« (EV, 28).

dr. sc. Krunoslav Puškar

ŽIVOT NA FILMU

Izvorno filmsko djelo zrcali stvarni život

Piše: Ante Čaljkusić,
predsjednik udruge »Hrvatska za Život«

Filmska umjetnost, općenito, ima moć da duboko dotakne ljudske emocije i da prenese poruke koje mogu ostati trajno urezane u sjećanju, sve do kraja čovjekova života. To je zato što se u filmu sjedinjuju pisana i izgovorena riječ, slika i glazbeni ton i što tako sjedinjeni snažno i sugestivno djeluju na gledatelje, toliko snažno »da publika često zaboravlja da sjedi pred pomno napravljenom umjetninom i stapa se s protagonistima drame u intenzivan, zgusnut doživljaj« (Ivan Supek).

Izvorno filmsko djelo, ako je zbilja umjetničko, zrcali stvarni život, ali na poseban način, produhovljen i glumački transponiran. Govorimo li o kršćanskoj filmskoj umjetnosti, možemo reći da izmorenoj i izmučenoj ljudskoj duši u nemirnom i pogibeljnom svijetu ono nudi blagotvornu pomoć i utjehu potičući je na razumsko i duhovno promišljanje, posebice kad su u pitanju granične teme. Neizostavno je da je promatramo kroz perspektivu vjere, moralnosti i kulture.

Ona ujedno osvježava i okrijepljuje te ponovno oživljuje u čovjeku sve ono što je dobro. Ona pomaže da iz temelja mijenjamo i širimo prostor ljudske slobode kako bismo se mogli suprotstaviti nasilju, grubosti i sve većoj depersonalizaciji koja izobličuje prvotnu sliku ljudi kao djece Božje. I, najvažnije, ona pomaže duši da se vrati Bogu te se uz Božju pomoć, u stanju milosti, može suprotstaviti svakom grijehu, pa i onom najtežem, kakav je grijeh pobačaja. Jedna milost vuče drugu, jedno dobro djelo drugo, što dovodi do rasta i širenja Božjeg kraljevstva.

Film s kršćanskom tematikom proživljava, hvala Bogu, svoj procvat i ima posebno značenje u oblikovanju vjerskih i moralnih vrijednosti i duhovnih iskustava. Jedan od razloga toga procvata leži u sve pristupačnijoj tehnologiji. Kako broj nezavisnih kršćanskih filmova sa svjetovnom ili vjerskom tematikom raste, tako raste i prosjek vrlo dobrih i iznimnih ostvarenja.

Izvorno filmsko djelo, ako je zbilja umjetničko, zrcali stvarni život, ali na poseban način, produhovljen i glumački transponiran.

Hrvatska, nažalost, nije dio ove stvarnosti. Štoviše, više je nego oskudna kvalitetnim filmskim sadržajem, posebno kršćanskim. U Hrvatskoj ne postoji službeno organizirana i snažna filmska produkcija koja za cilj ima fokusirano izgrađivanje i oplemenjivanje gledatelja kroz umjetnička kratkometražna ili dugometražna filmska djela (svjetovna ili vjerska) utemeljena na kršćanskim vrijednostima.

Uzimajući u obzir sve navedeno, svjesno i slobodno smo odlučili napraviti velik korak naprijed u razvoju filmske produkcije u Hrvatskoj. Budući da smo do sada, gradeći mostove prema boljemu svijetu, uspješno pokretali mnoge *pro-life* projekte, vjerujemo da ćemo dugometražnim igranim filmom *Loveći Teslu* pokrenuti još jedan *pro-life* val. Mogućnosti su velike, još veće znanje. Volja je snažna, financijski uvjeti slabi. Ipak, s minimalnim budžetom osigurali smo tehničke uvjete. Ovo bi trebao biti početak stvaranja umjetničkih filmova s kršćanskim vrijednostima koje uzdižu i oblikuju pojedince. Moralna pitanja, etički izazovi, različiti aspekti ljudske prirode,

unutarnje borbe, traganje za odgovorima na pitanja dobra i zla, praštanja i ljubavi najčešća je problematika filmova koji promiču kršćanske vrijednosti. Želimo i možemo biti dio ove priče dajući svoj originalni obol.

Nakon velikih *pro-life* postignuća udruge »Hrvatska za Život«, ovaj filmski pothvat predstavlja logičan sljedeći korak u razvoju *pro-life* kulture u Hrvatskoj. U pitanju je drama s elementima komedije i akcije koja će utjecati na odluke trudnica i potaknuti gledatelje na promišljanje o dostojanstvu svake ljudske osobe, očinstva i majčinstva te o snazi oprosta. Također se nadamo da će film utjecati na spašavanje brakova i ispravan odgoj djece.

Okupili smo profesionalnu tehničku i glumačku ekipu koja vjeruje da će film *Loveći Teslu* kao umjetničko djelo biti uspješan i zapažen. Stoga je svaki sudionik ovog pothvata unio svu svoju imaginaciju, sve svoje znanje i umijeće do kraja da bi naš zajednički pothvat zablistao i ostao zapamćen u povijesti kinematografije.

Ljudi su to različitih pogleda na svijet i različitih vjerskih uvjerenja koji su u ovoj svjetovnoj priči, obiteljskoj drami, vidjeli nešto potpuno netipično i drukčije od standardnih hrvatskih filmova i nešto što je rijetko viđeno na svjetskoj razini. Unatoč različitim stavovima oko tema vezanih za ljudski život, brak i obitelj, oni se slažu u tome da će široka javnost dobro prihvatiti film.

Priča za film *Loveći Teslu* razvila se u posljednje dvije godine, a svoj začetak je imala 2011. godine

ubrzo nakon što sam svojoj zaručnici Sari Matković kazao da želim snimiti igrani film koji će izgraditi i oplemeniti gledatelje: »Ali prvo trebamo snimiti dokumentarni film. S obzirom da je to trenutno puno jednostavnije i jeftinije. Treba nam neka zanimljiva tematika. Možda bi se mogao javiti pateru Marku. On je osnovao udruhu "Betlehem" koja ima sigurnu kuću za trudnice«, odmah je odgovorila Sara. Tako sam i postupio. To me je i inspiriralo za *pro-life* tematiku u priči za igrani film. Za vrijeme rada na dokumentarcu u ulozi producenta odazvao sam se pozivu patera Marka da dublje uronim u apostolat za život. Igrani film je stavljen na čekanje. Očito je bilo potrebno 11 godina da sazrijem u svakome smislu, upoznam ljude i krenem u realizaciju koju sam svim srcem strpljivo čekao.

Kao tada, tako i sada, glavna misao filma je ostala nepromijenjena. Bez aktivističkih elemenata, bez propagandnih poruka, bez moraliziranja. Kaže se da filmovi često služe kao mostovi između različitih svjetonazora. Riječ je o jednom takvom filmu.

Je li stvarno bilo potrebno upustiti se u ovaj pothvat? Hoće li film podbaciti? Ima li ikakva smisla potrošiti toliko novaca? Jesmo li mogli uložiti svoje vrijeme u rad s majkama i njihovom djecom? – legitimna su pitanja i dobro ih je postavljati. Nelegitimno je pak tvrditi da nije vrijedilo pokušati.

Hoće li se nakon ovog pothvata početi razvijati organizirana filmska kršćanska produkcija u Hrvatskoj? Mi vjerujemo da hoće, jer ono što smo do sada postigli »dosta je veliko da se u tome usidri naše pouzdanje«.

Film *Loveći Teslu* trenutno je u fazi postprodukcije. Pomoću ovog QR koda možete pogledati neslužbenu kino najavu filma, ali i saznati kako možete poduprijeti sam film.

REPORTAŽA

Ivan Trpimir Lozić i Maro Drobnić: Na setu filma *Loveći Teslu*

Bili smo na setu filma *Loveći Teslu*, gdje smo razgovarali s članovima filmske ekipe: Ivanom Trpimirom Lozićem i Marom Drobnićem. Kako im se sviđelo surađivati s Antom Čaljkušićem, kakva je bila atmosfera na snimanju filma, ali i po čemu je ovaj film poseban, možete saznati u nastavku.

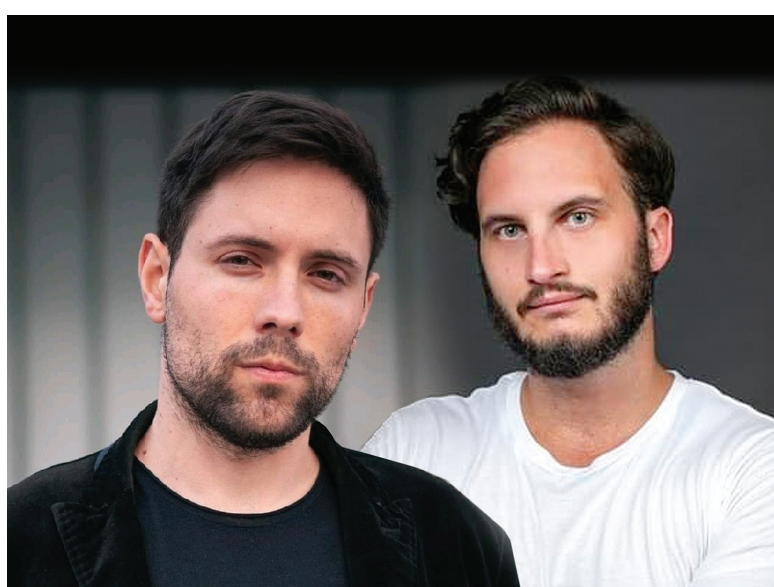
Kako vam se sviđa radnja filma?

(ITL) Čim mi je Ante poslao prvi predložak scenarija, a to je bilo prije nego što sam ga poznao, nakon što sam pročitao scenarij, bio sam neočekivano oduševljen Antinom moći pričanja priče i njegovim dovrtljivim korištenjem filmskih izražajnih sredstava, istodobno znajući da Ante nema iskustva u stvaranju igranog filma. Radnja je odvažna, kaotična, inteligentna, osobna, a opet svjetska, izmiče temama i stilu klasičnog hrvatskog filma, nije još jedna socijalna drama u kojoj se odnosi odvijaju površno i vječno izmičući poanti, vrteći se ukrug, uz blagu dozu gega i neduhovitog sarkazma i ironije. Antin scenarij za *Loveći Teslu* sve to nije i sâm sam sebi rekao u početku: moram biti dio ove priče, jer ovaj film stvarno može doprinijeti onome što je najbitnije: ljudskom životu.

(MD) S radnjom filma, tj. s glavnim likom, je poprilično lako se poistovjetiti, jer se susreće s problemima s kojim se svi jednom susretnemo u životu. U tom smislu gotovo je nemoguće da vam se ne sviđi radnja jer je na neki način utješno znati da i drugi ljudi prolaze kroz iste i slične probleme kao i vi.

Po čemu je ovaj film specifičan?

(ITL) Ovaj film progovara o obitelji, ali ne samo kroz događaje i faze koje ju tresu, nego i kroz trenutke odlučnosti, gdje ljubav sve pobjeđuje. On govori o ljubavi, ali ne samo o onoj romantičnoj, s puno poljubaca i strastvenih iznimno seksualiziranih dodira, nego o žrtvenoj ljubavi, koja pobjeđuje i kad ostane bez subjekata koji je mogu nositi. Govori o impulsivnosti, ludilu i kaosu, ali ne kao bezizlaznoj situaciji koju samo treba prihvatiti i pustiti, poistovjećujući

Ivan Trpimir Lozić i Maro Drobnić

se s ludilom, nego kao preprekama koje nezaobilazno proizlaze iz likova, koji ne odustaju od borbe sa svojim slabostima i pogreškama. Film govori o oprost, ali ne samo o oprost, nego i životu i ljubavi poslije njega, dakle, cjelokupnoj vrijednosti oprosta, a ne samo činu. On priča ne samo lijepom filmskom slikom, nego i svim ostalim medijima današnjice koji zarobljuju –TV-om, mobitelom, nadzornim kamerama – kako bi naglasio štetnosti i prednosti istih stvarnosti. I najvažnije od svega, on je internacionalan. Nosi jasne i konkretne vrijednosti, a opet nije propagandan.

(MD) Ovaj film se razlikuje od ostalih dugometražnih filmova jer je forma ovog filma drukčija, jer se radi film u filmu s elementima *reality showa* koji se provlači kroz njega.

Kakva je bila atmosfera prilikom snimanja?

(ITL) Atmosfera je burna. Dosad je bilo stvarno svega – od plača do smijanja, od žestokog i tvrdog rada do zabave i šala, od prepiranja i svađa do nevjerojatnih zajedničkih ideja i dostignuća, koja izgledaju kao čudo s obzirom na uvjete rada i budžet. I dobro je da je tako. To pokazuje da je svima stalo. I stvarno, na ovom setu sam upoznao doživotne prijatelje, nove kolege s kojima ne stajem ovdje, ponovo se počeo približavati Bogu kao smislu svega. Imamo još jedan blok snimanja u inozemstvu, nakon kojega će teško biti prihvatiti da je gotovo nešto na što smo se navikli kao na redovita druženja.

(MD) Jednom riječju bih to opisao: fantastična! To-liko različitih ljudi, iza i ispred kamere, lokacija, novostečenih prijatelja. Smijeha, suza radosnica, pozitivnog umora. Naravno, bilo je katkad i trzavica, što je normalno u svakom poslu, no uvijek smo to izgledali. Svi smo postali jedna velika obitelj, a na samom početku snimanja smo bili jako mala, nas tek petoro, a sada nas je preko 100.

Kako ste zadovoljni svojim angažmanom na filmu?

(ITL) Ante mi je prepustio da radim svoj posao najbolje kako znam. Pitaو me i za redateljske i ostale savjete kao filmskog radnika, što pokazuje koliko me cijeni. Zajedno smo razrađivali čitavi koncept snimanja i po potrebi mijenjali i nadopunjavali scenarij. Antinim filmom sam i ja dosta filmski sazrio i stekao jedno novo bogato iskustvo rada u relativno teškim uvjetima. Tehničke detalje oko snimanja i samo snimanje Ante je potpuno prepustio meni kao direktoru fotografije što ukazuje na povjerenje koje ima prema meni. Film *Loveći Teslu* iznimno je zahtjevan i kompleksan film, a moja uloga sa sobom nosi visoku razinu odgovornosti i rada. Raduje me što sam bio dio cijele priče i odlično je što ću se jednog dana moći pohvaliti da sam radio na filmu.

(MD) Jako sam zadovoljan. Radim iza i ispred kamere, tako da sam naučio i neke nove stvari u životu. U filmu glumim prijatelja i odvjetnika glavnog lika, a iza kamere sam asistent tona i klaper.

Kakav je Ante kao redatelj, kolega...?

(ITL) Većinu odgovora na ovo pitanje provukao sam u prošlom pitanju. Ante je jedna jako topla dušica, istovremeno paradoksalno jako impulzivan i strpljiv. Može i hoće slušati druge i bez problema donosi kompromise ako su u službi filma, a film u službi smisla. Iako je idejna i konceptualna strana njegova redateljstva od samog početka bila dobro i pozitivno izražena, na početku mu je nedostajalo dosta iskustva oko procesa stvaranja filma. Ante je svojim manjkom tvrdoglavosti pokazao koliko čovjek može naučiti

ako želi i staviti postrani svoj ego. Ante je u kratko vremena dosta napredovao kao redatelj, a zadržao svoj šarm, dok je naš filmski tim od pet entuzijasta koji izgaraju energijom i voljom narastao do preko 100 filmskih profesionalaca i dobrih ljudi.

(MD) Prvi susret s Antom je bila sama audicija za film. Za nju sam saznao od prijatelja i kolege Pere Eranovića koji mi je savjetovao da se prijavim. Ušao sam u prostoriju, tamo je bio Ante s papirima i kameraman. Bio sam prenervozan i fokusiran na ostavljanje dobrog dojma na audiciji. No Ante mi je sve detaljno objasnio kako bih trebao odglumiti u sceni, a njegova pozitivna energija me smirila da mi audicija prođe odlično. Tu njegovu energiju ćete vidjeti i kroz film, koja je puna naboja kao Teslini izumi (hahaha). Mislim kako vam je dosta da vam kažem kako smatram da sam stekao dobrog prijatelja za čitav život.

Kakav je, za kraj, film *Loveći Teslu*?

(ITL) *Loveći Teslu* je film koji mijenja srca, ljude, životne situacije, vraća vjeru. Činio je to u fazi pretprodukcije, intenzivno je to činio u fazi produkcije, a što će se dogoditi u fazi postprodukcije i distribucije, preostaje nam vidjeti. Ono što je sigurno jest da nikoga neće ostaviti ravnodušnim i da je mnogo više od čiste zabave i filmova kakve smo navikli gledati, posebno u Hrvatskoj.

(MD) Ante je glumačku postavu temeljito birao. Većina glumaca su iz Hrvatske uz pokojeg stranca, ali ne želim puno odavati likove u filmu. Na filmu glumi preko pedeset glumica i glumaca. Svi jedva čekamo da film izađe da ga pogledamo u kinima.

U posljednje se vrijeme sve više govori o filmu *Loveći Teslu*. Pomoću ovog QR koda možete pročitati veliki intervju s Antom Čaljkusićem koji je izašao u časopisu *Book*, a koji donosi sve detalje o nadolazećem filmu.

PRO-LIFE CRTICA

Želim život

Piše: Pere Eranović

Gluma je pedagoško stvaralaštvo. Ima svrhu odgoja, poticanja na promjene ili je tek u svojstvu razbibrige. Pa ipak, uvijek mora biti istinita, lijepa i korisna. Inače je samodostatna i time isprazna. Pucanj u prazno koji ne stvara. Koji ne rađa.

Kao glumac, vjerujući u ljepotu suživota s publikom u kazališnom parteru, stremim suradnji sa srcima koja su mi došla na zabavu i na moguću promjenu.

Ta suradnja znači stvaranje. Kada glumac izgovori repliku, brižno skrbeći o trenutku, izaziva odgovor publike; smijeh ili uzdah. A svaki takav odgovor jest odraz istine. I tako, malo po malo, kroz sat, dva ili pak tri, mi stvaramo jedan scenski život. Oživljavamo naučena slova s papira. Oživljavamo riječ.

A nekoć davno, prije dvije tisuće godina, jedna je Riječ oživjela i Tijelom postala. Spremna da ode na križ i da se pokaže publici cijeloga svijeta. I da izazove i smijeh. I uzdahe. I gorki plač uciviljenih srdaca.

Gluma je pedagoško stvaralaštvo. Ima svrhu odgoja, poticanja na promjene ili je tek u svojstvu razbibrige. Pa ipak, uvijek mora biti istinita, lijepa i korisna. Inače je samodostatna i time isprazna. Pucanj u prazno koji ne stvara. Koji ne rađa.

Na isti način riječi »Volim te« postaju tijelom u bračnom darivanju. Naravno, ako se Bogu sviđi. To malo tijelo je dio plana Velikog Stvoritelja od samoga početka. Dok ni jedan redak, ni jedna didaskalija Dramskog komada povijesti nisu bili napisani, Gospodar je znao koja »volim te« postaju tijelom.

Naravno, postoje oni koji sudjeluju u stvaranju tijela bez onoga »Volim te«. To je poput zlonamjernog pisca koji ima cilj povrijediti dostojanstvo i čistoću

Pere Eranović

pozornice pa se izživljava za svoj interes. Ali glavni Stvoritelj i tu računa na sebe kao na dobrog redatelja koji od nesretnog komada stvara remek-djelo.

Život je, čak i kad ona izostaje kod čovjeka, uvijek odraz Božje radosti. I zato je nepovrediv. U svome dostojanstvu. U svome pravu na razvoj i pravu na svoju dramaturgiju. Ima li išta profinjenije od života kojem se pruža ljubav od samog začeca? Kao netko tko se bavi oživljavanjem rečenica, likova i odnosa, zaista volim život.

Ne iskoriste svi rođeni svoj puni potencijal, ali svaki je embrij potencijal u punini. I tu radosnu vijest želim viknuti svakome tko se u ove retke zagleda.

I mislim da smo pozvani biti straža toga prava na život. Prava na njegovo ostvarenje. Do kraja. Ne iskoriste svi rođeni svoj puni potencijal, ali svaki je embrij potencijal u punini. I tu radosnu vijest želim viknuti svakome tko se u ove retke zagleda. Jer na ovoj pozornici, pod okom Velikog Redatelja, ima mjesta za sve doktore, pravnike, plesače, boksače, mornare, superjunake i sve druge role koje tek trebaju biti utjelovljene nekad u budućnosti.

Da bi se to dogodilo, omogućimo da se nerođeni rode; da ostvarenjem svojih potencijala mijenjaju ovaj svijet nabolje. Stražarimo stoga nad tim pravom. Bdijmo mislima, molitvom, pjesmom. Budimo nositelji revolucije života u kojem će se zoriti misao kako smo svi vrijedni živih pluća i kucajućeg srca.

Za kraj, s vama dijelim
Pjesmu nerođenog djeteta
G. K. Chestertona:

*Da su stabla velika, a trava da je mala
k'o u ludoj priči,
da ponegdje se more plavi
bjelinom gdje kriči,*

*Da s neba visi vatra koja
grije cijeli dan,
brdima da raste zelena kosa,
imao bih plan.*

*U mraku čamim, snatrim kako
oči su mile ili hladne,
i zavojite ulice, i tihana vrata,
i ljude s druge strane.*

*Nek' i zarani oluja,
u plač ću tad i borbu poći,
draži su mi od sveg vijeka
što vladao sam carstvom noći.*

*Kad bi pustili me, mislim,
da kročim u svijet,
bio bih dobar cijeli dan,
jer tu bajke su i cvijet.*

*Ne bih nimalo prezirao
niti se oholio
kad bih samo naš'o vrata,
kad bih se samo rodio.*

Gilbert Keith Chesterton
(Campden Hill, 29. 5. 1874. – London, 14. 6. 1936.),
engleski književnik, pjesnik, romanopisac, esejist,
pisac kratkih priča, filozof, kolumnist, dramatičar,
novinar, govornik, književni i likovni kritičar, biograf
i kršćanski apologet, književnik katoličke obnove.

Pere tvrdi da je najbolja uloga koju je ikad dobio uloga oca. Pomoću ovog QR koda možete pogledati svjedočanstvo obitelji Eranović, Pere i Katarine, snimljeno u emisiji *In familia Dei* LaudatoTV-a, u kojoj progovaraju o ljepoti, ali i izazovima roditeljstva.

INTERVJU

Lovre Jakšić: Kiparstvo igra veliku ulogu u izgradnji kulture života

Razgovor vodio: Krunoslav Puškar

Svi smo pozvani na izgradnju kulture života, a u tome nam pomažu naši darovi. Kako nam umjetnički dar može u tome pomoći, pročitajte u intervjuu s kiparom Lovrom Jakšićem.

Tko je, ukratko, Lovre Jakšić?

Akademski kipar s otoka Brača. Proveo sam djetinjstvo na Braču. Jedan period života sam proveo u Splitu zbog školovanja, a odmah nakon završene škole likovne umjetnosti te Umjetničke akademije vratio sam se na otok gdje živim i stvaram.

**Kad ste odlučili baviti se kiparstvom?
Što je bilo poticaj tome?**

Odrastao sam u obitelji koja obrađuje kamen već 120 godina. Dakle, moj pradjed je počeo raditi u kamenu, a danas su to četiri generacije obiteljskog poslovanja. U takvom okruženju ne možete ostati ravnodušni na taj materijal. Međutim, nije samo kamen koji me poticao na rad s rukama. U ateljeu moje majke nalazili su se različiti materijali od kojih sam još kao dijete radio figurice. Nakon svih dječjih istraživanja, konkretni su radovi nastali tek na Akademiji kad sam stekao likovnu obuku koju sam primijenio na kamenu.

Kako izgleda jedan dan u životu kipara?

Kad se bavite ovakvom strukom, niste striktno vezani za radno vrijeme pa često ne primjenjujem rano buđenje i jako rani odlazak u radionicu. Nakon buđenja i polaganog ispijanja kave, idem u veliku radionicu i iskorištavam jutarnju snagu te radim sve što zahtijeva fizičku aktivnost u izradi skulpture. U popodnevnom i večernjim satima ostavljam prostora za promišljanje i fini rad u maloj radioni. To se većinom odnosi na modeliranje i stvaranje novih ideja. Taj mi je dio dana najdraži. Mobitel više ne zvoni. Sve obveze su gotove i mogu se u potpunosti posvetiti kiparstvu.

Lovre Jakšić

**Koliko je vremena potrebno
za dovršenje jedne skulpture?**

Na to nemam konkretan odgovor jer sve ovisi o zahtjevnosti skulpture. No kako je riječ o kamenim skulpturama, potrebno je dosta vremena kako bi se kamen oblikovao. To je težak materijal i njegovo oblikovanje zahtijeva mnogo vremena i mnogo fizičkog napora. Čak i za malu skulpturu koja nije zahtjevna potrebno mi je desetak dana za izvedbu. A kad je riječ o monumentalnim skulpturama, potrebno mi je nekoliko mjeseci rada.

Može li se u Hrvatskoj živjeti od kiparstva?

Mislim da može, ali potreban je velik trud i rad kako bi se ostvarila ta mogućnost. Nisu to stalni ni redoviti prihodi pa ta neizvjesnost možda malo komplicira situaciju. Jako je važno da postoje česte narudžbe koje vam osiguravaju važan dio prihoda. A za sve ostalo je jako važno puno raditi, stvarati skulpture i imati prostor gdje se te skulpture mogu izložiti kako bi ih potencijalni kupci imali priliku vidjeti. Moja je prednost što imam dvije galerije, a u većini su slučajeva moji kupci stranci, tako da se moje skulpture nalaze na svim krajevima svijeta.

Koja biste svoja djela izdvojili kao najdraža i zašto?

Bilo je jako puno narudžbi koje su mi pružile veliko zadovoljstvo u izradi skulpture, upoznavanju cjelokupne priče te upoznavanju iznimnih ljudi i lokacija. Ali ipak bih izdvojio dvije skulpture koje sam napravio samo za sebe. Još uvijek su u moje dvorištu i nadam se da će tako i ostati. Jedna od te dvije je anđeo od dva i pol metra. U izradi anđela nisam bio uvjetovan lokacijom, dimenzijama, temom ni nijednim drugim segmentom kojim inače budu uvjetovane narudžbe. Anđela sam napravio slijedeći isključivo vlastitu likovnu i estetsku preferenciju; likovnu formu koja je samo izašla iz mene. Drugi rad je stvoren na sličan način. Samo je riječ o drugoj temi, portretu izmišljenog bića.

Kako vam se sviđela suradnja s udrugom »Hrvatska za Život« na projektu »Ruža Hrvatska«? S kojim ste se sve izazovima susretali prilikom rada na skulpturi Ružice Markobašić?

Suradnja s Udrugom je bila izvršna. Moram istaknuti da je angažman Ante, Marije i Lidije hvalevrijedan. Samo zahvaljujući njihovoj trudu, njihovoj viziji i upornosti ovaj je projekt ostvaren. Ovo mi je jedna od boljih i ljepših suradnji ostvarena kroz moje kiparsko stvaralaštvo, zbog suradnje s izvršnim ljudima za pravu stvar. Svakako, izazov mi je bio napraviti skulpturu trudnice koja u likovnom smislu ima eleganciju i nježnost ženskog tijela, a u isti mah predstaviti tragediju i veliki gubitak.

Kako umjetnost, a pogotovo kiparstvo, može biti u službi izgradnje kulture života?

Općenito umjetnost, pa tako i kiparstvo, ima veliku ulogu u oblikovanju ljudske svijesti. Umjetnost nas propitkuje, budi u nama emocije, tjera nas na promišljanje pa i na djelovanje. Stoga može biti važan alat u službi izgradnje kulture života. Siguran sam da je jako puno umjetnika pa tako i kipara propitkivalo koncept kulture života te uspješno realiziralo i plasiralo svoja djela publici.

Gdje se sve Vaši radovi mogu pogledati?

Već sam spomenuo naše dvije galerije u kojima izlažem svoje radove. Prva »Jakšić galerija« se nalazi na otoku Braču u Donjem Humcu, a pokraj nje su naše radionice i ateljei. Drugu smo galeriju otvorili nekoliko godina nakon prve i nalazi se u Splitu, na adresi Bribirska 10. Međutim, imam i javnih radova koji su možda dostupniji za posjetiti. Izdvojio bih kao meni drage skulpture »Majka i dijete« u splitskom rodilištu, »Juditu« ispred gimnazije M. Marulića u Splitu, portret Jean-Michela Nicoliera u Vukovaru te »Vitez« na Golom brdu na otoku Braču.

Koji su Vam planovi za budućnost?

Trenutačno radim na izradi dva spomenika. Jedan je posvećen bračkom izumitelju i bit će postavljen u Sumartinu na otoku Braču, a drugi je posvećen tragično poginulom vatrogascu koji će biti postavljen u gradu Dubrovniku. Nakon isporuke ta dva spomenika krećem u pripremu nove samostalne izložbe. Plan mi je napraviti veliku izložbu velikih skulptura, a sama će priprema trajati sigurno više od godinu dana.

Dana 16. studenog 2021., upriličeno je svečano otkrivanje spomenika posvećenog Ružici Markobašić, trudnici ubijenoj na Ovčari u 6. mjesecu trudnoće. Pomoću ovog QR koda možete pogledati snimku svečanog otkrivanja spomenika, koji je jedan od projekata udruge »Hrvatska za Život«.

FESTIVAL ŽIVOTA

Renato Gunjević: Pokret za život na otoku Krku buja i raste

U ovome broju razgovarali smo i s Renatom Gunjevićem, voditeljem Pokreta za život, udruge vjernika laika koja djeluje na području Krčke biskupije. Kako izgleda izgradnja kulture života na jednom otoku, kako doprinijeti njezinoj izgradnji i koji su izazovi u tome, reći će nam Renato Gunjević.

Kako sam za sebe kaže, Renato Gunjević (32), suprug je predivne žene i otac troje predivne djece u razmaku od jedne do šest godina starosti. Odnedavno je vlasnik obrta koji se bavi vodoinstalaterskim poslovima, što mu je i struka, no sve svoje slobodno vrijeme daje u Pokret za život koji ima dugu tradiciju na području Krčke biskupije.

Početak Pokreta za život Krčke biskupije započinje 28. travnja 1992. u Malom Lošinj u crkvi sv. Nikole – po želji tadašnjeg biskupa Josipa Bozanića da se Pokret za život (tal. *Movimento per la vita*) zasadi na teritoriju Krčke biskupije. Za prvu predsjednicu izabrana je gospođa Miljenka Katunar Zrinski, dok je za njezinu zamjenicu izabrana gospođa Ana Volarić Mršić, sve pod budnim okom i, od samog početka, blagoslovom današnjeg krčkog biskupa u miru, Valtera Župana, koji služi kao duhovna podrška Pokreta i dandanas.

»Ja sam se u pokretu našao Božjim pozivom. Nekoliko godina razmišljao sam je li ta laička aktivnost koju Gospodin uz bračni život često stavlja u moje misli uistinu od Njega. Pokret mi se po strukturi svidao, ali je bila velika nesigurnost trebam li se upustiti u takav način aktivnosti. U današnje vrijeme, kada struja svijeta uporno ide suprotno kulturi života, nije baš jednostavno prihvatiti križ s kojim treba plivati u suprotnom smjeru od svijeta. Nakon nekog vremena osjetio sam poziv pružiti ruku ovoj zajednici ljubitelja života ne razmišljajući kako će se to odvijati. U Udrugu sam ušao s još dvije mlade osobe te nam je ubrzo ponuđeno da se pridružimo Vijeću, a meni da preuzmem kormilo Krčkoga ogranka. To nije bila jednostavna odluka, a trebalo ju je prihvatiti uistinu brzo. Pomalo suludo uz obitelj koja je tek na početku i uz tada tek otvoreni obrt kao dodatan posao. Iz zahvale prema Gospodinu i osjećaju poziva da dam svoj doprinos prihvatio sam ponudu i tako započeo rad unutar Udruge«, prepričava Renato svoje početke u krčkom Pokretu za život.

Renato Gunjević

Pokret za život djeluje u pet ogranaka raspodijeljenih na pet velikih otoka Krčke biskupije (Rab, Novalja, Mali Lošinj, Cres i Krk). Svaki od njih ima svoga predsjednika, a povezuje ih predsjednik cjelokupnog pokreta, dr. Šime Paparić, ujedno i rapski predsjednik Pokreta za život, uz podršku duhovnika pokreta, vlč. Zvonimira Badurine Dudića, inače župnika Župe sv. Kuzme i Damjana u Poljicama na Krku. Pokret za život uz navedenu strukturu pet ogranaka sačinjavaju obitelji (supružnici), žene i muškarci, danas već mnoge bake i djedovi zahvalni na daru života. »Misija Pokreta je prvenstveno evangelizacija i promicanje izgradnje kulture života. Ono što svakako nedostaje ovoj Udruzi nakon 30 godina djelovanja jest podmladak koji je djelomično razvijen u određenim ograncima, ali zasigurno da to može biti još znatno bolje«, zaključuje Renato.

Krčki ogranak Pokreta za život u posljednje četiri godine, unatoč velikom hendikepu koronakrize, pripremao je razne aktivnosti, od kojih je svakako ona najvažnija koja sadrži smisao ogranka: misu i krunicu u nakanu za život. »Misa se održava svakog zadnjeg ponedjeljka u mjesecu u kapelici sv. Ane u gradu Krku. Uz to trudimo se aktivirati i djelovati na dane kao što su Dan života, Majčin dan, Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje, a na blagdan Nevine Dječice redovito se okupljamo na svetoj misi s drugim ograncima i župljanima većinom iz župe u kojoj obilježavamo taj blagdan. Prije tri smo godine na našem otoku, u suradnji s riječkim skautima, započeli donošenje betlehenskog svjetla te smo ga kao Udruga donosili u sedam većih župa na otoku«, navodi Renato.

Jedna od novijih te zasigurno najvećih i najzahtjevnijih aktivnosti krčkog Pokreta za život jest ideja formiranja Festivala života, koji je uspješno održan dva ljeta zaredom. Velika je stvar i izazov bila uz prvi Festival života u suradnji s udrugom »Studenti za život« pokrenuti prvi *pro-life* kamp za srednjoškolce, koji je uspješno održan na javnom dobru Župe Uznesenja Blažene Djevice Marije u Krku u kampu »Oaza Kraljice Mira«. Kako objašnjava Renato, Festival života pojavio se prvo kao vizija okupljenog naroda koji na javnom otvorenom mjestu slavi Gospodina. Festival je zamišljen kao jedan, dva ili više dana ispunjenih molitvom, svjedočanstvima, predavanjima,

glazbenim slavljem, a sve u cilju promocije kulture života i zahvaljivanju za najveći dar koji nam je darovan – život.

Prvi pokušaj ostvaren je misom i koncertom 26. srpnja 2021. godine u kampu »Oaza Kraljice Mira«. Misno slavlje predvodio je sadašnji krčki župnik i domaćin prostora, vlč. Anton Valković, a posebna gošća večeri bila je Hanna Čeko, koja je uz tadašnjeg zaručnika glazbeno animirala misno slavlje. Nakon mise uslijedio je koncert također posebnog gosta, Alana Hrčice, u pratnji njegova benda. Poseban član benda bio je glazbenik s riječkog područja, Andrej Grozdanov. Godinu kasnije, točnije u periodu 23. – 30. srpnja, održan je prvi i službeni Festival života.

»U suradnji s udrugom "Studenti za život" iz Zagreba priredili smo prvi *pro-life* kamp za srednjoškolce. Sedam su se dana mladi srednjoškolci s raznih područja Lijepa Naše družili u kampu promišljajući o mnogim stereotipima koji današnje društvo odvođe u jednom potpuno pogrešnom smjeru. Bila je to uistinu snažna ekipa. Cilj je bio kamp prvo ispuniti mladima Krčke biskupije. Međutim, Božja volja nije bila takva. On je za prvi takav kamp odabrao mlade za koje vjerujemo da su već sada dobro sjeme za buduće generacije. Za zadnju večer kampa, u istom prostoru Oaze, priređena je večer slavljenja koja je bila otvorena za sve ljude dobre volje. Misno slavlje održao je kao i prve godine vlč. Valković, dok je glazbeno slavljenje pripalo katoličkoj karizmatičkoj zajednici »Božja pobjeda«. Veliki trenutak dogodio se tijekom klanjanja kad je vlč. Valković, nadahnut Duhom Svetim, izlio blagoslov nad sve sudionike, od male djece u kolicima, školaraca i studenata do žena, muškaraca i, na koncu, zajednice koja je predvodila program«, nadodaje Renato.

Drugi Festival života održan je 26. kolovoza ove godine na istom prostoru. Misno slavlje i klanjanje predvodio je novi krčki župnik, vlč. Vedran Kirinčić. Ovogodišnji su posebni gosti festivala bili dječji župni zbor »U Božjim rukama« Župe Presvetog Trojstva iz Punta predvođen sestrom karmelićankom, s. Marijom Dijanom. Sveukupno 25 mališana u razmaku 4 – 11 godina pružili su ovom Festivalu sa svojom voditeljicom puninu onoga što on jest, a njihova je uloga bila animiranje sv. mise. Uz mališane iz Punta posebne su gošće bile i evangelizacijska glazbena skupina »Sestre Palić«, koje su svojim slavljenjem i svjedočanstvom Kornelije Palić dotaknuli srca mnogih posjetitelja. Nakon klanjanja koje je predvodio vlč. Kirinčić, sestre su ovaj događaj završile slavljeničkim pjesmama s dječjim zborom. Posebna je emocija podignuta uz pjesme »Velik si« i »Jerihonske zidine«.

Prilikom organizacije Festivala nije manjkalo izazova. »Najveći su izazovi, uz financije koje su jako bitne u ovakvim aktivnostima, otvorenost ljudi, vjernika laika, pa i svećenika. Nekad je lakše ljudima objasniti za što se borimo i pozvati ih da nam se pridruže, nego pozvati nekoga da u zajedništvu slavimo, zahvaljujemo i izgrađujemo jedni druge međusobno na veću slavu Gospodinu. Zadovoljan sam kako se Festival gradi i vjerujem da će u budućnosti ovaj projekt biti sve kvalitetniji i potpuniji. Cilj je okupiti obitelji i mlade te iz godine u godinu evangelizirati i kvalitetno izgrađivati zajednicu mnogim temama. Ima tu mnogo tema koje treba dotaknuti: djeca s određenim poteškoćama, djeca koja nemaju svoju obitelj, prirodno planiranje obitelji, važnost sakramenta braka, važnost odgovornog majčinstva i očinstva, povezivanje sa zajednicama koje se bave kvalitetnom izgradnjom obiteljskih zajednica itd. Svakako vjerujem da se program nastavlja, čak i kamp koji smo ove godine preskočili, a koji je zasigurno bio velik blagoslov za sve. Vjerujem kako ćemo u suradnji sa studentima uspješno posložiti ono što dolazi.«

Renato vjeruje da je Gospodin kroz Pokret za život u posljednje četiri godine poravnao »mnoge planine«. »Mnogo je toga prije samo četiri godine izgledalo nemoguće. Trenutni glavni cilj ovog Ogranka jest obnova naše zajednice, obnova važnosti Pokreta za život danas. Zašto smo ovdje? Zašto smo pozvani da djelujemo? Što su nam prioriteti? Nadam se da nismo ovdje samo zato kako bismo rekli da smo ovdje već nešto mnogo dublje.« Raduje ga činjenica da se uz mnoge starije članove koji su u Udruzi punih 30 godina od osnutka priključuju novi članovi, prvenstveno supružnici. »Smatram da je to jako važno za budućnost Pokreta, kad u jednoj zajednici imaš muža i ženu otvorene i posvećene životu, koji se zajedno aktiviraju i djeluju. Njihov zajednički rad prenosi se na njihovu djecu, pa čak mogu reći i njihove roditelje, braću, sestre, kumove, druge bračne parove. Možda danas neke stvari unutar Ogranka djeluju kao da nemaju smisla, ali sigurno nije tako. Mislim da se trudimo ići kroz uska vrata i da je tako moguće doći do Istine, što nam zapravo i treba. Gladni smo istine, gladni smo iskrene ljubavi koje ima na pretek, ali je ne osjećamo«, zaključuje Renato za kraj 16. broja *Pohoda*.

Svi oni koji su voljni pridružiti se kao članovi ili samo podržati rad Pokreta za život mogu se javiti putem mail adresa otokzivota@gmail.com ili pokretzazivot.kr@gmail.com, preko *Facebook* stranice Pokreta ili kontakt broja **091 367 1670**.

Kamp 3u1 jedan je od projekata koji je ostvaren u suradnji krčkog Pokreta za život i udruge »Studenti za život«. Pomoću ovog QR koda možete pročitati više o Kampu 3u1: kako je do njega došlo, koji je bio njegov sadržaj i koji su bili njegovi plodovi.

KAZALIŠTE I POBAČAJ

Život onog najmanjeg u suvremenoj drami

Piše: prof. dr. sc. Sanja Nikčević

Suvremene drame glavne struje (djela koja se igraju u velikim kazalištima, imaju obilate državne dotacije, medijsku vidljivost i međunarodnu povezanost, pa tako i gostovanja na festivalima i nagrade) uglavnom prikazuju trudnoću kao teret, muku, tlaku, čak i kad se radi o komičnoj priči (»4 poze, sretan svršetak« Igora Weidlicha, Teatar B GLAD). U tragičnim pričama trudnoća je sredstvo mučenja žena (»Plodna voda« Marine Vučić, HNK Zagreb), a i sama želja za djetetom razara ženu (»64« Tene Štivičić, HNK) ili pak želja jedne žene za djetetom uništava život druge koja ga treba roditi (»Svećenikova djeca« Mate Marišića). Upravo u INK Pula traje premijera Jona Fosea »Majka i dijete«, gdje se majka i dijete susreću nakon puno godina, a žena misli da je bolje da ga nije ni rodila... I sve tako ukруг. Isto je u Europi. Dijete je opasnost, muka ili razočaranje kako u trbuhu tako i izvan njega.

Sve spomenuto vam ne preporučujem jer su to djela koja slijede suvremeni kanon koji ruši kršćanski svjetonazor i njegove vrijednosti prikazujući isključivo disfunkcionalne obitelji koje ne mogu riješiti probleme jer u njima nema nijedne dobre osobe, nimalo dobra ili svjetla, pa tako ni rješenja ili izlaza. Time se šalje poruka da je svijet besmislen i strašan, a obitelj mjesto uništavanja pojedinca, ono što mu stvara traume za cijeli život i daje izgovor za sva zla koja kasnije čini. Naravno da se u takvom svijetu zagovara pobačaj ne samo kao pravo, nego i kao najbolji put oslobođenja žene. U europskoj umjetnosti je tako od 1945. kad je zavladao novi sekularistički ili ateistički svjetonazor, i to ne samo kod nas, gdje je vladao komunizam, nego doslovno u cijeloj Europi.¹

Istinite priče iz Međimurja u odličnim dramama

No, srećom, na rubovima glavne struje kazališta (ili čak i ispod njih) postoje drame koje govore o trudnoći na drukčiji način. Dvije drame Stjepana Škvorca govore o ženama koje žele trudnoću, ali nailaze na probleme: jedna govori o trudnoći starije žene koju okolina tjera na pobačaj (»Vesela novost«) jer je to

Sanja Nikčević

»sramota«, a druga o prvoj željenoj trudnoći za vrijeme koje se otkrije da je djetesce jako bolesno (»Moji anđeli«). Obje prema istinitim pričama, obje odlično napisane drame, ali s odnosom prema pobačaju koji je suprotan glavnoj medijskoj i umjetničkoj struji. Obje se žene bore da rode svoje dijete koje je plod supružničke ljubavi!

Stjepan Škvorc vrlo je zanimljiv dramski pisac. On je začetnik procvata dramskog pisma u Međimurju osamdesetih godina prošlog stoljeća, a do danas je najizvođeniji i najnagrađivaniji međimurski pisac vrlo originalnog dramskog izraza. Najčešće piše suvremene pučke drame koje opisuju seoski život, a koje se uglavnom temelje na istinitim događajima koje vidi oko sebe živeći u međimurskom selu Belica.

Stanovnici sela i danas žive u specifičnim životnim okolnostima. Naime, malo mjesto ima svoja pravila ponašanja (u koje se, npr., ne uklapa trudnoća starije žene), ali se njeguju temeljne, kršćanske vrijednosti (koji se ne uklapaju u vladajući umjetnički kanon). Te se vrijednosti vide u dramama Stjepana Škvorca kao kršćanska poruka. Ona pak ima četiri elementa: 1. svijet ima smisla jer njime vlada milosrdni Bog; 2. postoji dobro i zlo i svatko zna što je dobro, a što zlo; 3. svaki junak ima pravo na izbor; i 4. ako krivo izabere, može se promijeniti jer svijetom vlada milosrdni Bog. Poruka je izbor pisca, ona nije kvaliteta, a Stjepan Škvorc je o trudnoći i pobačaju napisao dvije izuzetno kvalitetne i potresne drame.

»Vesela novost« Stjepana Škvorca² ili tko ima pravo roditi dijete?

»Vesela novost« Stjepana Škvorca govori o rijetkoj temi u suvremenoj književnosti – trudnoći starije žene. Bara, majka dviju odraslih kćeri i baka troje

¹ Više o tome u: Sanja Nikčević. 2022. *Istina i laži o kanonu ili kako smo zbog svjetonazora izgubili pravo na lijepo/dobro/sveto u umjetnosti*. Zagreb: Citadela libri.

² Drama je kao najbolja nagrađena na Kazališnom festivalu međimurske drame KAM 2017, a izvela ju je grupa KUD Seljačka sloga iz Donje Dubrave. Cjelovita drama i na štokavskom i na kajkavskom je objavljena na: <https://www.hkv.hr/hkvpedija/drama/42367-s-skvorc-vesela-novost.html>

Scena iz predstave »Vesela novost«

unuka, zatrudni, ali je u strahu kako tu »veselu novost« priopćiti obitelji jer, iako su u sretnom braku i nemaju ni materijalnih ni zdravstvenih problema, roditi u poznim godinama je »sramota«. Muž je u šoku jer nitko u tim godinama u selu nije imao malo dijete, svi će mu se smijati, »kako ću pred pajaše«. Zato muž predlaže da se ode »očistiti«, a kad muž popusti pred Barinim argumentima (»zar ćemo ubiti dijete naše ljubavi«), nastupa svekrva kao glavni antagonist. Ucjenjuje snahu da se toga mora »riješiti« ili »nek ide iz kuće«, vrijeđa sina da je glup što je to »napravio«, pokušava ih sve zavaditi i zbuniti (da dijete nije sinovljevo, da će biti manje nasljedstva za dijeliti...).

Odlično napisana kao realistična, a snažna, emotivna i potresna drama, napeta do samog kraja otvara nam i druge zanimljive teme. Naprimjer, ljubav i spolnost starijih ljudi (Bara i njezin suprug se vole kao i prvog dana), hrabrost u odbiru pravih odluka (biti prvi u selu s malim djetetom), kao i odnos prema vjeri. Bara slijedi Božji zakon (kad pita supruga »zašto idemo u crkvu ako možemo tako lako počiniti smrtni grijeh«), dok svekrvu ne zanima priča o grijehu nego se samo želi dopasti onima na zemlji.

Dok nam kanonska djela stalno pokazuju neku destrukciju ili grijeh za koji se likovi bore kao za »svoje pravo« i za »svoju slobodu«, ovdje se likovi bore za dobro. I to dobro pobjeđuje, a postoji i oprost

(i Boga prema ljudima i ljudi međusobno). Zato likovi imaju pravo spoznati pogrešku i promijeniti mišljenje (muž), a oni koji se nisu promijenili dobivaju otvorena vrata u budućnosti (kada na kraju sin kaže ženi za svekrvu, odnosno svoju majku: »Nemoj majci zamjeriti što je bila gruba prema tebi i ružno ti govorila. Ona je starija žena, ali vidjet ćeš da će je ljutnja sigurno proći i da će, kako je Verica rekla, to dijete biti njena najveća maza«). Pisac, svjedok tog događaja, potvrđuje da se tako doista i dogodilo kasnije u životu! To je zato što se odluke likova na kraju donose iz temeljne i najvažnije ljudske emocije – iz ljubavi: ljubavi bračnog para međusobno kao i prema (još) nerođenom djetetu, ili roditelja prema djeci i obratno. A ta ljubav postoji u obitelji i danas, ma koliko se glavna struja umjetnosti trudila da dokaže da je nema!

Stjepan Škvorc »Moji anđeli« ili »A što da nema ultrazvuka?«³

Ovo je vrlo lijepo i tečno ispričana potresna ispovijest seoske žene koja zahvaljuje Majci Božjoj na svojim blizancima koji spavaju u košari. Priča je to o pravoj ljubavi prema Bogu, Majci Božjoj, prema supružniku, obitelji, ali i priča o prihvaćanju teških trenutaka u kojima se nisu odrekli Boga nego ostali ustrajni u vjeri i zajedništvu. Iako je njihovo prvo dijete imalo neizlječivu bolest, Ana ga je rodila, a ono je umrlo nakon poroda. Oboje su ga zagrlili i krstili, a kasnije je kao anđeo na nebu tješio majku dok se zagovorom Majci Božjoj Bistričkoj ne dogodi druga trudnoća.

Ovo je važna tema o suvremenim iskušenjima i pritiscima okoline na pobačaj u slučaju bolesti djeteta, što nam omogućuje suvremena tehnologija (na nagovor okoline da pobaci Ana oštro upita: »A što da nema ultrazvuka?«). Junakinja i njezin suprug svojom postojanošću dokazuju da je nešto drugo puno važnije, da je Istina u tome da je svaki život u ruci Božjoj i da ga kao takvog prihvaćamo u svim oblicima. Predivna je i potresna njezina borba za svoje djetetašce, to više što je cijela zemlja veličala suprotnu odluku jedne majke. No ova istinita priča jasno pokazuje koja je ispravna odluka. Jedino ispravna jer samo odabir dobra i života donosi mir duše koji nam pomaže da prođemo i kroz teške trenutke. I dočekamo one sretne radosna srca jer otvorenost prema životu je otvorenost prema Bogu!

³ Drama je nagrađena na Natječaju za duhovno stvaralaštvo »Stjepan Kranjčić« 2023., a snimljena kao radio drama za Radio Mariju i premijerno emitirana 15. listopada 2023. u 17 sati. Dostupna je i na: <https://www.radiomarija.hr/index.php/aktualnosti/9219-iz-naseg-arhiva-radio-drama-na-radio-mariji?fbclid=IwAR2sIHP238jDyU35fIUAYho65QHY1-FyS52RVviQmg5lXpqjUXkP7IAAtKg4>

S vama izgrađujemo kulturu života! Priključite nam se.

Ovo su programi udruge »Hrvatska za Život« pomoću kojih širimo kulturu života u našoj zemlji, ali i šire.

Inicijativa
40 dana za život

Tim za trudnice
Nisi sama

- trenutno pomaže financijski, materijalno i duhovno više od 40 obitelji

Projekt
Muževni budite
i portal
muzevnbudite.com

Budi muškarac
• konferencija za katoličke muškarce

Muška krunica na trgovima proizašla iz projekta
Muževni budite

6 Centara za život

- Zagreb, Split, Vinkovci, Zadar, Slavonski Brod, Križevci

Oprostom oslobođene

- program za iscjeljenje rana pobačaja kod majki

Iscjeljenje očeva srca

- program za iscjeljenje rana pobačaja kod očeva

Projekt
Krunicom za pobjedu kulture života
i portal
ruzarij.com

Život, dakle, biraj!

- međunarodna konferencija za život

Pohod

- prvi *pro-life* časopis u Hrvatskoj

Vikendi Srca Marijina

- duhovne obnove za supružnike koji ne mogu imati djecu

Prava ljubav čeka

- program za (pred)bračnu čistoću za krizmanike, srednjoškolce i mlade

Projekt
Utrka za život

Marijanske procesije, križni putevi, jerihonska bdjenja, tribine i predavanja

Audio i vizualne publikacije

- CD-ovi s pjesmama, knjige, edukativni materijali, igrani i dokumentarni film, video spotovi

Instagram i Facebook profili, web stranice

Pomoću ovog QR koda možete pristupiti našim web stranicama, na kojima donosimo više o našim programima.